

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента

Волярської Олени Станіславівни на дисертацію

Манелюк Аліни Володимирівни на тему «Професійна підготовка бакалаврів з комп'ютерних наук в університетах Великої Британії», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження. У контексті освітніх реформ в Україні, що відбуваються впродовж останніх років і спрямовані на підвищення уваги до освіти загалом і професійної освіти зокрема, виняткового значення набуває звернення до досвіду країн Європейського Союзу щодо підготовки фахівців.

Актуальність теми представленою А .В. Манелюк дослідження зумовлюється необхідністю підвищення якості підготовки фахівців з комп'ютерних наук, адаптації системи вищої освіти України до європейських стандартів і вимог Болонського процесу, інтенсифікації міжнародної мобільності студентів. Обрана для вивчення країна – Велика Британія – є однією з найбільш розвинених країн Європи, система вищої освіти якої має давні традиції і водночас гнучкою й швидко реагує на виклики сьогодення. Одним із таких викликів є бурхливий розвиток інформаційних технологій, які впливають на усі сфери життєдіяльності суспільства. Усвідомлення важливості якісної професійної підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій, зокрема, з комп'ютерних наук, посилилось у період пандемії, переходу до дистанційного формату навчання та роботи багатьох співробітників фірм у «домашньому офісі». Вивчення досвіду Великої Британії, його аналіз та узагальнення позитивних здобутків може стати вагомим чинником удосконалення процесу підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук. З огляду на зазначене, дисертаційна робота Аліни Володимирівни Манелюк

«Професійна підготовка бакалаврів з комп'ютерних наук в університетах Великої Британії» є доцільною й актуальною.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше визначено особливості змісту й методики навчання професійної підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук в університетах Великої Британії (формування змісту професійної підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук на основі рекомендацій, розроблених міжнародними організаціями ACM, AIS, IEEE-CS; регулярний перегляд змісту освітніх програм і кваліфікацій та їх актуалізація відповідно до потреб ринку праці; широкий спектр альтернативних траєкторій набуття освіти в галузі комп'ютерних наук; спрямування підготовки бакалаврів за кількома спеціалізаціями: інформатика (штучний інтелект), програмування комп'ютерних ігор, хмарні комп'ютерні технології, розроблення вебсайтів, мережеві комп'ютерні технології); виокремлено й схарактеризовано основні етапи розвитку підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук у системі освіти Великої Британії; визначено їх вплив на формування змістових і методичних аспектів сучасної системи підготовки фахівців у галузі комп'ютерних наук; з'ясовано критерії вступу до університетів Великої Британії, які здійснюють підготовку майбутніх бакалаврів з комп'ютерних наук (наявність у претендентів умінь згідно з Національним курикулумом з комп'ютерних наук; диференціація вимог щодо вступу до університету для здобуття ступеня бакалавра з комп'ютерних наук залежно від попередньої освіти – загальноосвітньої школи, дворічної школи (Sixth Form), коледжу професійної освіти); визначено елементи позитивного досвіду британських університетів у підготовці бакалаврів з комп'ютерних наук та обґрунтовано доцільність їх використання в процесі професійної підготовки фахівців в Україні (визначення вимог до рівня ІТ-компетентності абітурієнтів; послідовне збільшення частки вибіркової складової навчального плану з кожним семестром; забезпечення спеціалізації протягом останнього року навчання завдяки широкій пропозиції вибірових модулів; запровадження автономного навчання в процес підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук; урізноманітнення підсумкових проєктів, які

можуть бути індивідуальними, груповими, виробничими, дослідницькими, консультативними).

Варто відзначити й практичне значення одержаних результатів, яке полягає в тому, що їх використання сприятиме підвищенню якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з комп'ютерних наук на основі розроблених з урахуванням досвіду британських університетів і апробованих методичних рекомендацій щодо практичної підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук; реалізації комплексу завдань для вдосконалення практичної підготовки. Розроблене навчально-методичне забезпечення може бути використане в професійній підготовці майбутніх IT-фахівців у вітчизняних закладах вищої освіти та системі післядипломної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. На нашу думку, А. В. Манелюк виявила у своїй дисертації глибоке знання вже виконаних досліджень та здійснила критичний підхід до їх результатів, уміло врахувала й творчо використала здобуті наукові дані. Можна вважати, що дисертація є логічним продовженням наукових пошуків, які проводяться у зазначеному напрямі. Дисертантка переконливо обґрунтувала доцільність, наукову новизну, практичне значення дослідження, чітко визначила об'єкт, предмет, мету і завдання наукового пошуку, виокремила комплекс методів дослідження.

Дослідження пов'язане з виконанням науково-дослідної теми науково-дослідної ініціативної теми кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних вищих навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0115U003561). Тему дисертації затверджено вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 2 від 24.02.2015).

Основні результати та висновки дослідження обговорено й викладено в доповідях на 3 міжнародних конференціях. Результати проведеного дослідження висвітлено в 9 публікаціях здобувачки.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Аналіз змісту дисертації та її завершеності свідчить про те, що дисертаційна робота А.В. Манелюк «Професійна підготовка бакалаврів з комп'ютерних наук в університетах Великої Британії» має чітку логічну структуру, зумовлену метою й завданнями дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 295 сторінок, що не суперечить сучасним технічним вимогам до кандидатських дисертацій у галузі суспільних і гуманітарних наук. Список використаних у роботі джерел включає 222 найменування, з них 22 іноземною (англійською) мовою.

Вступ представлено дослідження містить усі необхідні компоненти, передбачені для кандидатської дисертації, зміст висновків до кожного розділу відповідає заявленій проблематиці, сформульовані в дисертації завдання відображені в загальних висновках.

Перший розділ – «Професійна підготовка бакалаврів з комп'ютерних наук у системі вищої освіти Великої Британії» – дисертантка присвятила висвітленню результатів аналізу нормативних засад підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук у системі освіти Великої Британії, зокрема в аспекті її реформування у межах Болонського процесу, а також викладу особливостей ступеневої підготовки фахівців з комп'ютерних наук у закладах вищої освіти.

Проведений А.В. Манелюк ґрунтовний аналіз стану дослідженості проблеми професійної підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук засвідчив, що, як у працях науковців, так і в документах британських університетів зафіксовано, що навчання зазначених фахівців нині здійснюється на основі міжнародного Стандарту EN 16234-1:2019 «Рамка е-компетенції (e-CF). Загальна європейська рамка для фахівців у сфері ІКТ у всіх секторах. Частина 1».

Здійснений авторкою аналіз свідчить про модернізацію системи професійної підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук та намагання закладів вищої освіти Великої Британії консолідувати зусилля щодо формування загальних стандартів такої підготовки, що є цінним для врахування і на вітчизняних теренах.

Дисертантці вдалось з'ясувати, чому британські коледжі подальшої освіти користуються популярністю серед бажаючих отримати ступінь бакалавра у IT-галузі. Причини полягають у тому, що ці заклади мають диверсифіковану систему пропозицій, гнучку систему оцінювання; дозволяють здобути низку національних кваліфікацій і швидко актуалізують освітні програми та кваліфікації відповідно до потреб ринку праці. Британські коледжі слугують надійним фундаментом для здобуття ступеня бакалавра з комп'ютерних наук в університетах.

У другому розділі дисертації «Професійна підготовка вчителів профільних загальноосвітніх навчальних закладів в країнах Європейського Союзу» – дослідницею з'ясовано підходи до професійної підготовки фахівців з комп'ютерних наук у системі вищої освіти Великої Британії; подано огляд структури й змісту навчальних планів підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук у кількох британських університетах, форм і методів їхнього навчання. Особливий інтерес викликає представлений здобувачкою аналіз вимог до інформаційної компетентності випускників шкіл, які бажають здобути ступінь бакалавра з комп'ютерних наук. Дисертанткою доведено, що зміст професійної підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук постійно оновлюється з метою оптимізації й актуалізації, але базові компетентності залишаються незмінними.

До вагомих здобутків здобувачки варто віднести визначення нею ключових принципів підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук у британських університетах, а саме: практична спрямованість, гнучкість освітніх програм, залучення роботодавців до розробки й модернізації змісту навчання,

можливість індивідуальних траєкторій навчання, диференціація та вузька спеціалізація.

У третьому розділі – «Порівняльна характеристика підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук в університетах Великої Британії й України» – здобувачкою подано результати порівняльного аналізу змісту професійної підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук у Великій Британії та Україні. На основі цього аналізу дисертанткою розроблено і представлено навчально-методичні рекомендації щодо використання вітчизняними закладами вищої освіти позитивного досвіду підготовки майбутніх бакалаврів з комп'ютерних наук у Великої Британії. Безперечною практичною значущістю дисертаційного дослідження є те, що, інтегруючись в європейський і світовий освітній простір, українські заклади вищої освіти зможуть підвищити якість професійної підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук за умови врахування напрацювань, характерних для цієї сфери у системі вищої освіти Великої Британії.

Дослідницею зроблено акцент на тому, що інтеграція і глобалізація соціальних та економічних процесів, які відбуваються у світі, вимагають глибокого оновлення системи освіти з орієнтацією на міжнародні, зокрема, європейські стандарти. Безумовним здобутком А.В. Манелюк на основі порівняння навчальних планів різних закладів вищої освіти є те, що зміст навчання бакалаврів з комп'ютерних наук у закладах вищої освіти Великої Британії й України має суттєві відмінності за кількістю дисциплін, їх змістом та структурно-логічною схемою побудови освітнього процесу.

Сформульовані в дисертації загальні висновки відображають належний рівень реалізації представлених у вступі мети і завдань роботи, а також вказують на перспективність подальших наукових досліджень.

Виходячи із зазначеного, є підстави класифікувати дисертаційне дослідження Аліни Володимирівни Манелюк як таке, що містить нові наукові положення, має конкретне практичне значення та свідчить про уміння автора бачити актуальні проблеми професійної освіти й успішно працювати над їхнім розв'язанням.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Узагальнені результати дослідження А.В. Манелюк знайшли відображення у 6 наукових і науково-методичних працях, в тому числі 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у іншому виданні, 3 тез наукових доповідей. Кількість публікацій, їх обсяг, якість і проблематика відповідають вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». З огляду на це, можна стверджувати, що кількість і якість опублікованих здобувачкою наукових праць є достатньою, дисертація пройшла належну апробацію і може вважатися самостійною науковою працею.

Висновки й результати дослідження є цілком обґрунтованими, висвітлювалися у доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях і семінарах науково-педагогічних працівників Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Список використаних джерел достатньо значний, що свідчить про глибоке і всебічне опрацювання авторкою досліджуваної проблеми

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Зміст автореферату повністю відображає відповідні структурні компоненти (вступ, розділи і висновки) проведеного дослідження. Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що у тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого А.В. Манелюк дисертаційного дослідження.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають важливе теоретичне, методичне і практичне значення.

Дискусійні положення та зауваження. Водночас варто констатувати, що дисертаційна робота А.В. Манелюк не позбавлена певних недоліків і окремих суперечливих положень. До них можна віднести, зокрема, такі:

1. У змісті підрозділу 1.2 «Ступенева підготовка фахівців з комп'ютерних наук у системі вищої освіти Великої Британії» варто було приділити більше уваги аналізу наукових праць вітчизняних науковців з

проблеми підготовки фахівців з інформаційних технологій саме на бакалаврському рівні.

2. Виникають сумніви щодо коректності вживання у деяких випадках терміну «вищий навчальний заклад» в контексті прийняття Закону «Про освіту» від 28.09.2017 року, де зазначено термін «заклад вищої освіти».

3. Дисертація набула б більшої вагомості, якби здобувачка у Розділі 3 більш детально висвітлила порівняння вимог до професійної компетентності бакалаврів з комп'ютерних наук у британських і вітчизняних університетах.

4. На нашу думку, варто було б висвітлити вплив недержавних організацій та асоціацій, які функціонують у Великій Британії, на зміст і організацію освітнього процесу щодо професійної підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук.

5. У висновках, окреслюючи перспективні напрями вдосконалення професійної підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук, варто було б конкретизувати, яким чином передбачається імплементувати перспективний європейський досвід.

6. У роботі трапляються окремі граматичні помилки та стилістичні огріхи.

Проте зазначені зауваження не є принциповими і не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційного дослідження, жодною мірою не знижують загального рівня новизни й практичної цінності виконаного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 липня 2013 р. № 567 зі змінами та доповненнями внесеними згідно Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., №943 20.11.2019 р., № 607 від 15.07. 2020 р.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що авторка дисертації Аліна Володимирівна Манелюк заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент, професор
кафедри педагогіки, методики викладання
іноземних мов й інформаційно-
комунікативних технологій
Київського національного лінгвістичного
університету

Волярська О.С.

Власноручний підпис
Волярської О.С.
завіряю: ст. Інспектор ВК
[Handwritten signature]